

DISTANCE LEARNING AND ITS ROLE IN EDUCATION

Ulzada Genjeeva

Doctoral student of the Pedagogical Faculty of NSPI named after
Ajiniyaz

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15691401>

ARTICLE INFO

Received: 12th June 2025

Accepted: 17th June 2025

Online: 18th June 2025

KEYWORDS

Distance education,
educational system,
advantages,
disadvantages, digital
learning, innovative
educational technologies,
Internet, communication,
technical tools, pedagogy.

ABSTRACT

This article examines the role, advantages, and disadvantages of distance education within the educational system. It explores the significance of distance learning in today's educational process, the opportunities it offers to students, and the challenges encountered along the way. Furthermore, the article discusses the ongoing measures being implemented to develop distance education in Uzbekistan and outlines its future prospects.

MASOFAVIY TA'LIM VA UNING TA'LIMDAGI O'RNI

Genjeeva Ulzada Tanatar qizi

Ajiniyoz nomidagi NDPI Pedagogika fakulteti doktoranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15691401>

ARTICLE INFO

Received: 12th June 2025

Accepted: 17th June 2025

Online: 18th June 2025

KEYWORDS

Masofaviy ta'lim, ta'lim
tizimi, afzalliklar,
kamchiliklar, raqamli
ta'lim, innovatsion ta'lim
texnologiyalari, internet,
aloqa, texnik vositalar,
pedagogika.

ABSTRACT

Mazkur maqolada masofaviy ta'limning ta'lim tizimidagi o'rni, afzalliklari, kamchiliklari tahlil qilinadi. Masofaviy ta'limning zamonaviy ta'lim jarayonidagi ahamiyati, uning o'quvchilarga taqdim etadigan imkoniyatlari va duch kelinayotgan muammolar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, O'zbekistonda masofaviy ta'limni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar va kelajak istiqbollari yoritiladi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 03.10.2022-yildagi 559-son Oliy Ta'lim Tashkilotlarida masofaviy ta'lim shaklini joriy etish choratadbirlari to'g'risida Qarorida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish asosida talabaning turar joyidan qat'i nazar, unga ta'lim dasturlarini o'zlashtirish uchun imkoniyat taqdim etish;

masofaviy ta'lim shakli joriy etish mumkin bo'lmagan bakalavriat ta'lim yo'nalishlari va magistratura mutaxassisliklarini Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tomonidan belgilash kabi masalalar ko'rib chiqilgan.

Zamonaviy ta'lim tizimi axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi bilan yangi bosqichga o'tmoqda. Masofaviy ta'lim — bu o'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasidagi interfaol muloqot orqali amalga oshiriladigan ta'lim shakli bo'lib, internet texnologiyalari yordamida o'quv jarayonini tashkil etadi. Ushbu ta'lim shakli geografik joylashuvdan qat'i nazar, bilim olish imkoniyatini taqdim etadi va ta'limni yanada samarali qilishga xizmat qiladi.

Zamonaviy axborot va kommunikatsiya texnologiyalari vositalarini ta'lim jarayoniga kirib kelishi an'anaviy o'qitish usullariga qo'shimcha ravishda yangi o'qitish shakli - masofaviy o'qitish yaratilishiga omil bo'ldi. Masofaviy ta'limda talaba va o'qituvchi fazoviy bir-biridan ajralgan holda o'zaro maxsus yaratilgan o'quv kurslari, nazorat shakllari, elektron aloqa va Internetning boshqa texnologiyalari yordamida doimiy muloqotda bo'ladilar. Internet texnologiyasini qo'llashga asoslangan masofaviy o'qitish jahon axborot ta'lim tarmog'iga kirish imkonini beradi, integratsiya va o'zaro aloqa tamoyiliga ega bo'lgan muhim bir turkum yangi funksiyalarni bajaradi.

Masofaviy o'qitish barcha ta'lim olish istagi bo'lganlarga o'z malakasini uzluksiz oshirish imkonini yaratadi. Bunday o'qitish jarayonida talaba interaktiv rejimda mustaqil o'quv-uslubiy materiallarni o'zlashtiradi, nazoratdan o'tadi, o'qituvchining bevosita rahbarligida nazorat ishlarini bajaradi va guruhdagi boshqa «vertikal o'quv guruhi» talabalari bilan muloqotda bo'ladi.

Masofaviy ta'limning turlari

Masofaviy ta'lim bir necha shakllarga bo'linadi:

- **Sinxron ta'lim:** O'qituvchi va o'quvchilar bir vaqtning o'zida onlayn ravishda muloqot qilishadi.
- **Asinxron ta'lim:** O'quvchilar o'z vaqtida o'quv materiallarini o'rganishadi va topshiriqlarni bajarishadi.
- **Gibrid ta'lim:** Sinxron va asinxron ta'lim shakllarining kombinatsiyasi.
- **Mobil ta'lim:** Mobil qurilmalar orqali ta'lim olish.
- **O'yin asosida ta'lim:** O'yin elementlari yordamida o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qilish.
- **Virtual va kengaytirilgan reallik:** Ta'lim jarayonini vizual va interfaol qilish uchun virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalaridan foydalanish.
- **Massiv ochiq onlayn kurslar (MOOC):** Keng auditoriyaga mo'ljallangan bepul yoki arzon onlayn kurslar.

Masofaviy o'qitish barcha ta'lim olish istagi bo'lganlarga o'z malakasini uzluksiz oshirish imkonini yaratadi. Bunday o'qitish jarayonida talaba interaktiv rejimda mustaqil o'quv- uslubiy materiallarni o'zlashtiradi, nazoratdan o'tadi, o'qituvchining bevosita rahbarligida nazorat ishlarini bajaradi va guruhdagi boshqa «vertikal o'quv guruhi» talabalari bilan muloqotda bo'ladi.

Ma'lum sabablarga ko'ra, ta'lim muassasalarining kunduzgi bo'limlarida tahsil olish imkoniyati bo'lmagan, masalan, sog'ligi taqoza etmaydigan, mutaxassisligini o'zgartirish niyati bolgan yoki yoshi katta, malakasini oshirish niyati bo'lgan kishilar uchun masofaviy o'qitish qulay o'qitish shakli hisoblanadi.

Masofaviy ta'limning afzalliklari

- **Moslashuvchanlik:** O'quvchilar o'z vaqtida va joyida ta'lim olishlari mumkin. Bu, ayniqsa, ish bilan band bo'lgan yoki boshqa sabablar bilan an'anaviy ta'lim shakllariga qatnasha olmaydiganlar uchun qulaydir.
- **Tejamkorlik:** Transport xarajatlari va boshqa tashkiliy xarajatlar kamayadi. Masofaviy ta'lim dasturlari ko'pincha an'anaviy ta'lim shakllariga qaraganda arzonroq bo'ladi.
- **Keng imkoniyatlar:** Turli kurslar va resurslarga kirish imkoniyati oshadi. O'quvchilar o'z qiziqishlariga mos keladigan kurslarni tanlashlari mumkin.
- **Maxsus guruhlar uchun qulaylik:** Salomatligi cheklanganlar, uzoq hududlarda yashovchilar va boshqa guruhlar uchun ta'lim olish imkoniyati yaratiladi.

Masofaviy ta'limning kamchiliklari

- **Texnik muammolar:** Internet aloqasi va texnik vositalar bilan bog'liq muammolar o'quv jarayonini qiyinlashtirishi mumkin.
- **Motivatsiya yetishmasligi:** O'quvchilarda o'z-o'zini boshqarish va motivatsiya yetishmasligi masofaviy ta'limda muvaffaqiyatga erishishni qiyinlashtiradi.
- **Yuzma-yuz muloqotning yo'qligi:** O'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi bevosita muloqotning cheklanganligi o'quvchilarning savollariga tezkor javob olish imkoniyatini kamaytiradi.
- **Baholash tizimi:** Onlayn baholashning samaradorligi va adolatliligi bilan bog'liq savollar mavjud.

O'zbekistonda masofaviy ta'lim

O'zbekistonda masofaviy ta'lim tizimi rivojlanmoqda. Pandemiya davrida masofaviy ta'limning ahamiyati yanada oshdi. Hozirda oliy ta'lim muassasalarida masofaviy ta'limni tashkil etish bo'yicha ishlar olib borilmoqda. Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi masofaviy ta'limning sifatini oshirish bo'yicha monitoring o'tkazmoqda.

O'zbekistonda masofaviy ta'limni tashkil etish va rivojlantirish uchun bir qator huquqiy hujjatlar qabul qilingan. Yuqorida keltirilgan nizomga ko'ra, masofaviy ta'lim shakli orqali bakalavriat va magistratura bosqichlarida kadrlarni tayyorlash faoliyatini tashkil etish tartibi belgilangan. Bu uchun ta'lim tashkilotida quyidagilar bo'lishi kerak:

- Masofaviy ta'limni boshqarish bo'yicha "Learning Management System" (LMS) platformasi;
- Internetga ulanish va undan foydalanish uchun axborot-kommunikatsiya infratuzilmasi;
- O'quv yili uchun mo'ljallangan o'quv kontenti;
- O'quv kontentini qamrab oladigan elektron o'quv-metodik majmualar, shuningdek ilmiy va o'quv adabiyotlarining elektron bazasi;
- Kompyuter texnikasi bilan jihozlangan alohida bino yoki auditoriyalar;
- Texnik va dasturiy komponentlar ishlashini ta'minlaydigan muhandis-texnik xodimlar;
- Ta'lim tashkilotiga tegishli bo'lgan, mamlakat hududida joylashgan server qurilmasi;
- Ta'lim tashkiloti to'g'risidagi barcha axborot joylashtirilgan rasmiy veb-sahifa.

Masofaviy ta'lim shaklini joriy etish mumkin bo'lmagan bakalavriat va magistratura yo'nalishlari har yili 1-aprelga qadar e'lon qilinadi. Masofaviy ta'lim shakli to'lov-kontrakt asosida amalga oshiriladi.

Masofaviy ta'lim zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylangan. Uning afzalliklari va imkoniyatlari ta'lim jarayonini yanada samarali qilishga xizmat qiladi. Biroq,

texnik muammolar, motivatsiya yetishmasligi va boshqa kamchiliklar masofaviy ta'limning samaradorligini cheklashga olib kelishi mumkin. O'zbekistonda masofaviy ta'limni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Kelajakda masofaviy ta'limni yanada rivojlantirish va uning samaradorligini oshirish uchun innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanish zarur.

References:

1. To'xtasheva, R. (2023). Masofaviy ta'lim tizimining afzalliklari nimada? Samarqand davlat universiteti.
2. Holiqova, D. S. (2024). Masofaviy ta'limning o'quvchilar uchun afzalliklari va kamchiliklari. Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi, 13(1), 64-69.
3. Abdullajonov, D. Sh., & Qosimova, G. Q. (2022). O'ZBEKISTONDA MASOFAVIY TA'LIMNI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISH. Евразийский журнал академических исследований, 2(13), 1402-1407.
4. Reshetnikov, I. (2023). O'zbekistonda masofaviy ta'lim: afzalliklari, kamchiliklari, istiqbollari. Scienceweb.
5. Akbarova, M. (2023). MASOFAVIY TA'LIMNING YUTUQLARI VA KAMCHILIKLARI. Международная конференция академических наук, 2(3), 56-62.